

ning er sand, og når begivenhederne sættes i forkert perspektiv forklares det med, at Pasek jo kun var menig soldat. Dog mangler undersøgelser af erindringernes kildeværdi som helhed, det bedste er stadig Roszneckis kommentarer.

Czapliński prøver her at vurdere de kulturhistoriske træk, som Pasek så malende giver, og især dem, man på forhånd har erklæret for usandsynlige. Han kan bekræfte Paseks bemærkninger om de mærkelige skabsalkover med masser af dyner i samt det forargelige faktum, at folk klædte sig helt af, før de gik i seng.

Pasek gør sig skyldig i en lille misforståelse, hvor han beskriver det danske skattegrundlag som værende plove, medens man i Polen beskattede ud fra arealenheder, men Czapliński forklarer at plov-beskatningen (dog kun som skattemål) jo var gældende i Slesvig, hvor polakkerne havde opholdt sig længe og derfor nemt kunne tro, at det samme var tilfældet i Nørrejylland. Men her begår Czapliński desværre selv en endnu større fejltagelse, idet han forveksler og sammenblander begreberne tønde hartkorn og tønde land.

Konklusionen bliver, at man ikke kan fratage Paseks erindringer enhver kildeværdi, men naturligvis må man ikke tage dem for mere end det de er: Erindringer skrevet mange år efter begivenhederne.

Af hensyn til den videre udbredelse af de mange interessante synspunkter og resultater i bogen, hvoraf her kun nogle enkelte er refereret, havde et udenlandsk resumé været ønskeligt, men som så ofte i polsk faglitteratur er dette ikke tilfældet. Man må så håbe, at i det mindste det vestligt-sprogede historiske tidsskrift *Acta Poloniae Historica* vil oversætte eller referere de væsentligste artikler.

KARL-ERIK FRANSDEN

CHARLES HOWARD CARTER: *The Secret Diplomacy of the Habsburgs, 1598-1625*. New York og London, Columbia University Press, 1964. xiv + 321 s. 56 sh.

Titlen på professor Carters bog er temmelig misvisende, idet bogen kun handler om Habsburgerne i Spanien og De spanske Nederlande, ligesom den hovedsagelig kun behandler årene 1620-21.

Omslaget melder triumferende, at det er lykkedes forfatteren at rekonstruere »the body of information« på baggrund af hvilken hofferne i Madrid og Bruxelles traf deres politiske beslutninger. I virkeligheden er undersøgelsen dog begrænset til indberetningerne fra gesandterne i London, og forfatteren har foretaget en grundig analyse af »spionagen« der og dens muligheder for at afsløre det engelske og allierede hoffers planer. Carter viser hvorledes »etterretningstjenesten«, efter i efteråret 1620 at have fejret triumfer ved fuldstændig at blotlægge den franske gesandts mislykkede forsøg på at få engelsk medvirken til indgriben i striden om Valtellina, svigter totalt i foråret 1621, hvor et hollandsk gesandtskabs forhandlinger om hjælp fra James I. mod Spanien fortolkes som hollandske ønsker om at forlænge våbenstilstanden. Indberetningerne herom er medvirkende til, at hoffet i Bruxelles trods interesse i fred stiller helt uantagelige krav til Generalstaterne og derved bevirker, at krigen øjeblikkelig begynder igen.

Forfatteren følger det udmærkede princip at lade læseren selv læse kilderne i oversat form i så vid udstrækning som muligt. Og naturligvis er det meget fristende, når man nu alligevel har afskrevet og oversat de mange kilder, så også at trykke dem. Men når resultatet bliver, at en tiendedel af bogens tekst optages af kilder, tilmed sat med petit, med bibeholdelse af alle tidens høflighedsfraser og snørklede vendinger, er det dog et spørgsmål, om det ikke havde været bedre at nøjes med nogle eksempler på stil og form fra de vigtigste breve og referere resten.

Bogens første 40 sider indtages af et afsnit om »The Context for Policy-making« ment som en redegørelse for de internationale relationer i tiden op til 1620. Det kan undre, at forfatteren ofrer 7 sider på en gennemgang af striden om Jülich-Kleve og de strategiske problemer ved Nedre-Rhin, medens de senere begivenheder i Pfalz og Böhmen, der er langt vigtigere for forståelsen af de centrale dele af bogen, knap nok omtales.

Derimod giver det næste kapitel, skildringen af »the policymaking apparatus« i Spanien og De spanske Nederlande, et glimrende indblik i dette bureaukrati, der ganske vist arbejdede særdeles tungt men alligevel besad en imponerende effektivitet.

Carter har drevet indgående studier i spanske, belgiske og engelske arkiver. Men det virker besynderligt at hovedmaterialet, de belgiske arkivalier der findes i Haus-, Hof- und Staatsarchiv i Wien, er benyttet i form af mikrofilm i arkivet i Bruxelles, og at bogens henvisninger sker til disse films signaturer og ikke til de originale.

Den forståelige begrænsning af arbejdsområdet har bevirket, at fremstillingen får slagside. Der er dog ingen tvivl om, at Habsburgernes »body of information« har bestået i meget andet end i indberetningerne fra London, et forhold som forfatteren tilsyneladende negligerer.

Bogen, der oprindelig er skrevet som disputats, slutter naturligvis med en konklusion: Udenrigspolitikken er frem for alt afhængig af de informationer som »the decision makers« besidder. Dette postulat er sikkert rigtigt, men overraskende nok indtager begrundelsen herfor kun en meget begrænset del af bogen, som derfor ikke kan siges at have givet noget stort bidrag til diskussionen om dette interessante emne.

KARL-ERIK FRANDSEN

Skiftet efter rigsråd Eske Brock 1626. Adelige jordebøger. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie ved C. RISE HANSEN.

I kommission hos Dansk videnskabs forlag, Kbh. 1965. xxiii + 144 s. 21 kr.

Da rigsråd Esge Brock døde i december 1625 var han uden sammenligning landets største hartkornsbesidder; meget nær 7.700 tønder hartkorn efterlod han til deling mellem de tre døtre, som overlevede ham. Denne godsrigdom repræsenterer mere end blot arv; den har i dette tilfælde et så enormt omfang, at den stiller Esge Brock helt i særklasse. I praksis var dette omfattende godskompleks blevet til ved systematisk og målbevidst godssamling, hovedsagelig omkring Brock-slægtens gamle, jydsk hovedsæde, Gammel Estrup, i mindre grad om-